

ТРАДИЦІЙНА ЄВРЕЙСЬКА КУЛЬТУРА: ЛЮДИНА, ЗВИЧАЇ, ДІЯЛЬНІСТЬ

[Др. Йоанна Лісек](#)

Студії єврейської культури та мов

Вроцлавський Університет

E-mail: joanna.degler@gmail.com

Курс має за мету введення у світ єврейських традицій та звичаїв. Основні поняття, пов'язані з людиною, в юдаїзмі представлені відповідно до етапів життя – від народження до смерті, а святкові звичаї – відповідно до річного циклу. Учасники запізнаються зі специфікою та функцією єврейських ритуальних просторів, таких як миква чи цвинтар (синагогу опускаємо у зв'язку з розглядом її в рамках іншого курсу). Програма враховує гендерну перспективу, звертаючи увагу на відмінну ситуацію жінок та чоловіків у традиційній патріархальній єврейській культурі. Для ілюстрування явищ, про які йтиметься у цьому курсі, було вибрано фрагменти літературних текстів, перекладених передовсім з їдишу.

Література до всієї програми:

А. Кержнер: Традиції та побут євреїв України / Нариси з історії та культури євреїв України, Київ 2008, 275–299.

Marc Stern: Co to jest judaizm. Odpowiedzi na najczęściej stawiane pytania, tłum. Magdalena Ruta, Kraków 2003.

1. 1. Дитина в єврейській культурі (зачаття, народження, обрізання, викуп первородних, начання – хедер, сшива)

Обов'язкова література:

Szolem Alejchem: Z jarmarku, tłum. Michał Fridman, Wrocław 1989, 133–142 (Dawny cheder, Bar micwa);

Regina Lilientalowa: Dziecko żydowskie, Warszawa 2007, 17–39.

Кержнер, 287–288; Stern, 26–37.

2. 2. Вхідження в доросле життя (бат міцва, бар міцва, свати, шлюбний контракт – кетуба, шлюб, закон левірату – халіца)

Обов'язкова література:

Izrael Jozua Singer: Josie Kalb, Warszawa 1961, 29–41.

Alter Kacyzne: Swaty w Parczewie / Alter Kacyzne: Chore perły i inne opowiadania, Wrocław 1999, 149–161.

Кержнер, 288–290; Stern, 38–51.

3. 3. Єврейський дім (знаки на домі – мезуза, мізрахі; фінанси – цедака; статеве життя, розлучення)

Обов'язкова література:

Anna Grupańska: Zwyczajna rzecz, jak każda inna; Malke / A. Grupańska: Najtrudniej jest spotkać Lilit, Kraków–Budapeszt 2008, 191–199, 219–239.

Isaac Bashevis Singer: Upominek purimowy / I.B. Singer: Urząd mojego ojca, tłum. Irena Wyrzykowska, Warszawa 1992, 65–69.

Stern, 121–123, 131–133.

4. 4. Принципи кошерності (чиста і нечиста їжа; забій – шехіта, м'ясо і молоко в єврейській кухні)

Обов'язкова література:

Isaac Bashevis Singer: Dlaczego gęsi krzyczały? / I.B. Singer: Urząd mojego ojca, tłum. Irena Wyrzykowska, Warszawa 1992, 13–17.
Кержнер, 282–284; Stern, 123–130.

5. 5. Роль чоловіка у єврейському світі (специфіка єврейського патріархату; чоловічий ідеал – геній талмуду – та його наслідки; кест – роки у тестів; у громадській сфері – в синагозі і громаді)

Обов'язкова література:

Salomon Majmon: Autobiografia, tłum. Leo Belmont, Warszawa 2007, 88–100.
Stern, 116–123

6. 6. Роль жінки в єврейському світі (жіночий ідеал – ешет хаїм, материнство, домашній матриархат, у громадській сфері – зогерка, тікерін)

Обов'язкова література:

Pua Rakowska: Wspomnienia żydowskiej rewolucjonistki, tłum. Joanna Lisek, rozdział 1 Fradl Sztok, The Shorn Head / Jewish American Literature, ed. J. Chametzky, J. Felstiner. H. Flanzbaum, K. Hellerstein, 290–294.
Icchok Lejb Perc: Gniew kobiety / I.L. Perc: Wybór opowiadań, tłum. Anna Dresnerowa, Wrocław-Kraków 1958, 180–188
Stern, 101–103.

7. 7. Єврейський календар і свята (3 год.)

Обов'язкова література:

Bella Chagall, Płonące świece, tłum. Jolanta Sell, Kraków 1978, 32–52 (Szabes).
Кержнер, 275–282, Stern, 63–100.
Stern, 104–107.

8. 9. Миква (закон нідда, конструкція і функція микви, микви стародавні, середньовічні і сучасні; захист микв – занедбання і надії)

Обов'язкова література:

Bella Chagall: Łaźnia, B. Chagall, Płonące świece, s. 19-31
Anka Grupińska: Rywke z Mea Szearim / A. Grupińska: Najtrudniej jest spotkać Lilit,
Kraków-Budapeszt 2008, 169–185.
Stern, 104–107.

9. 10. Старість і смерть (хвороба, вмирання, хевра кадиша, жалоба)

Обов'язкова література:

Frida Himelblau: Pomoc medyczna w Pińczowie, Złe oko, Chewra Kadisza / Sefer zikaron
lekehilat Pinczew, tłum. Joanna Lisek, Tel Awiw 1970, 193–201.
Кержнер, 290–292; Stern, 51–62.

10. 11. Цвинтар (розташування цвинтаря, простір, єврейські мацеви – символіка, інскрипції, відвідини цвинтаря, звичаї – шлюб на цвинтарі, обміри цвинтаря; могили цадиків, квітлех)

Обов'язкова література:

Izrael Joszua Singer: Josie Kalb, Warszawa 1961, 204–215.